CATALANA

REVISTA

Any VI Barcelona 30 de Juny de 1923 Núm. 145

LA LITERATURA DEL MARASME

Ens trobèm en una època de violencia y desorientació; les manifestacions del esperit, en general, sofrexen del mal dels temps; concretantnos a Catalunya,'ls defectes de l'època ens donaràn en part l'explicació dels flagells que la ferexen, però els defectes y'ls errors de gran part dels catalans ens en explicaràn la causa principal.

Referintnos a la literatura actual de nostra terra, si judiquèm imparcialment, enlayrantnos per damunt dels baxos interessos de capelleta, als quals ho subordinen tot els esperits decadents d'avuy en dia; veurèm que sots l'aparatós mantell d'un migrat classicisme s'amaguen una pobresa intelectual y una carrinclonería espiritual com no'n tenim exemple d'ençà del nostre renaxement.

Ja es un signe funest la veritable profanació que fa alguns anys es ve cometent ab lo que constituheix el vehícol y'l medi essencial de tota literatura: ens referim a n'aquest seguit de formes impropies y amanerades ab què's preté constituhir el modern català literari. Un nucli d'intelectuals, representant un segment de l'esperitualitat catalana, en el qual la política inferior ha estat la tònica dominant, es proclamà, ab l'ajuda d'un organisme oficial, suprema autoritat llingüística. Dintre d'aquest nucli, un sol element personal ha dominat; un sol element personal a qui sempre havía seguit una reduhida minoría, entre la qual no s'hi comptaren may els més grans mestres catalans; lo qual vol dir que la tal minoría, si era poch important com a quantitat, baix el punt de vista de la qualitat no tenía tampoch mólta importancia. Una autoritat filològica que no havía format part de l'esmentada minoría hagué d'acabar separantse d'aquell nucli acaparador. Y de rès ha valgut qu'un altre nucli més respectable, per comptar

dintre séu les reputacions literaries consagrades per lo que'ls anys afegexen de venerable als treballs de les generacions anteriors, hagués reconstruhit la nostra primitiva Academia de la Llengua. De rès ha valgut la manca d'adhesió de tants y tants escriptors isolats, a quins el marasme actual condemna a un forçat silenci. El gramàtich, obscur en ses explicacions, diluhit en ses teoríes excessivament analítiques, mancat d'esperit sintètich com a bon intelectual decadent, ha arribat a imposar a la major part de la reduhida prempsa catalana una serie de formes renyides ab l'esperit vital del idioma, una reforma de vocables carrinclona, una ortografía que, en part, podríem calificar d'antiestètica. Y tot axò fa que la majoría de l'actual producció literaria, ja prou pobra de sí, exhali una flayre estantissa y mesquina, com a fruyt d'una època dominada per la fatuitat y la miseria espiritual.

Després de Verdaguer, aquell gran astre que reconstruhí'l català ab formes poeticament vives; exemple que deurien seguir tots aquests escriptors d'avuy, que semblen detractors del gran Mestre y que professen l'errada teoría de que'l llenguatge es fabricat pels gramàtichs, en lloch de ser consagrat pels poetes; després de Verdaguer y de les dues ò tres mediocritats daurades que la Poesía catalana anyora, quines qualitats d'intensitat creadora, de força poètica, de veritable poxansa intelectual ostenten els pochs escriptors que, amparats per una exclusivista associació de mutuals llohances, pretenen representar la Literatura catalana?

Precisament, ara de poch, s'ha parlat una mica d'aquesta qüestió entre certs publicistes: algun element dissident parlà en forma despectiva del moviment actual; tot seguit varies veus protestaren, defensant, naturalment, allò que constituheix el cercle llur y, per tant, la rahó de llur actual preponderancia.

La veritat es,—y cal ja qu'una veu imparcial ho proclami, —que la colla de literats qu'ab més pretensió que mèrit, sembla voler fer *tabula rasa* de tots els valors que no són els séus, es mólt inferior a la vàlua d'altres generacions y excluheix segurament a les personalitats més interessants de sos contemporanis. Si analisèm fredament lo qu'hauría de ser l'obra poètica dels més reputats del grupu, veurèm que'l sentiment poètich veritable, que l'emoció estètica, que l'alta idealitat hi manquen; en algun els versos són durs y banals, les idees

pobres y sense originalitat, les imatges de mal gust, el llenguatge ple d'incoherencies; en algun altre veurèm esmerçades certes qualitats notables d'artista, en el cultiu d'assumptes vulgars y podrèm notar quasi sempre, en el fons de sa literatura, un deix antiestètich, un regust de prosaisme que denoten la manca d'idealisme y l'absencia d'enlayrament.

Axò, per lo qu'atany als indivíduus més coneguts: els demés que'ls seguexen són personalitats en formació; alguna d'elles es mólt desigual: al costat de conceptes inspirats té'l mal gust d'usar de paraules y imatges d'un ruralisme prosaych, del tot incompatible ab un literat que tingui pretensions de cultura més ò menys refinada. Y tots, tant els uns com els altres, malgasten energíes intelectuals y esforços literaris volentse adaptar a un llenguatge ridícolament artificiós, sense veure que, lluny de representar una fita definitivament constructiva en l'historia de les nostres lletres, lo poch que restarà de llurs manifestacions intelectuals, no tindrà per l'avenir altre interès que'l de ser una mostra, més ò menys notable, d'una època d'estancament y de buydor espiritual: anguniosa crisis de crexensa d'un poble renaxent, que no ha d'oblidar may que tota raça, més ò menys postergada, abans de recomençar a dominar ha de referse de sa decadencia, causa primordial de tota opressió.

XAVIER DE VIURA

L'ERMITÀ DE LA COVA

En soletat ignorada,
entre'ls arbres amagada,
una còva fonda's veu.
Prop, mormola una fonteta;
al entrar, a la mà dreta,
abans s'alçava una creu;

per terra, un llahut hi havía,
un escut de baronía,
llibres de saber cabdalt,
una espasa feta trossos,
seques flors ab cabells rossos
y un bastó de general.

Com llançada, al bell fons era
una seca calavera
ab un hàbit caputxí
en jaç d'herba consumida...

. . . . . .

Heusaquí tota una vida
des del principi a la fi.

A. CARETA Y VIDAL

—

SA CONFESSIÓ D'EN BEP S'ESTAY

En Bep s'Estay havía navegat treint'anys per totes ses mars del món, passant per tots es graus de sa marinería: primer, al-lot de barca, llevores proer, venedor; a n'es servici del Rey gavier; llevores de tot: estivador, timoner, fins a nostramo.

Homo de bones costums, més llarch de fets que de paraules, y aquestes tan poques que si com a mostra de concisió y energía serien dignes d'escríureles, ben segur que totes juntes no arribarien a omplir una plana.

Feta sa marrota—per devés quatre mil duros—es va retirar, es a dir, va tornar a ca'seva dispost a descansar devora ses germanes, una fadrina y s'altra viuda. Però es descansar séu per poch li costa la vida: es va maretjar tant en terra y li va agafar tanta anyorança de la mar, que li van haver de comprar un bot a tota pressa y dexarlo anar a pescar tot lo dia.

Qui li va endevinar sa malaltía y li va proposar es remey va esser sa seva neboda, una al-loteta mólt viva, fia de sa germana viuda. Sigui per assò, sigui perque tot-d'una li va esser mólt simpàtica, nostramo En Bep feya lo que sa nebodeta volía y aquesta va voler, instruhida per sa mare y sa tia, que es conco anàs a cumplir amb la Parroquia.

¡Cumplir amb la Parroquia! Vet-aquí un embat de fòra com no n'havía passat altre. No s'enrecordava d'haverhi cumplert may. Be va donar fondo ab ses dues àncores, be va reforçar ses amarres, de rès li va valer; sa corrent se l'enduya y aquell dianye d'al-lota va sortir ab la seva.

Se'n va a n'es confessonari, ben instruhit de com ho fan, y es troba ab el Pare Llorenç, un senyor qui a serio no li guanyava ningú, ni a vèrbes tampoch, y comencen es diàlech:

—Digàu, germà, ¿quin temps fa que no us hau confessat?—

Una gran brandada de nostramo En Bep, serreta, tos y un'altra brandada.

—Bono, germà, digau: ¿què fa, un any?

—¡Issa!—respon En Bep.

—¿Issa?... ¿Qu'es, que'n fa dos?

—¡Issa!

—¡Ah! ja ho veig,—va dir el Pare Llorenç,—hi dèu haver cinch anys ..

—¡Issa!

—¿Encara ham d'issar més? Idò dèu anys.

—¡Issa!

—¿Vint?

—¡Issa!

—¿Tota la vida?

—¡Amàrra!—

Ab aquest introit, el Pare Llorenç va compendre quin peix tenía a sa pesquera y axí com va poder, arrebassantli colca «si» y colca «no», li va fer baldeo general de tot es casco, y, quan van esser a sa penitencia, el Pare Llorenç se'n va enrecordar de qui era y li va dir senzillament:

—En penitencia d'aquesta confessió resarèu tres parenostres cada dia.—

Nostramo En Bep se va alçar mólt satisfet, però encara no havía donat tres passes, torna arrera y demana a n'el Pare Llorenç:

—Bono, tres parenostres cada dia. ¿Y quant de temps?—

Brandada del Pare Llorenç, tos y serreta.

—¿Què, una setmana?

—¡Issa!—va respondre es capellà.

—¿Idò, un mes?

—¡Issa!

—¿Un any?

—¡Issa!—

En Bep s'Estay va veure es jòch mal parat y com era homo de parlar poch, va tayar curt y li demanà:

—¿Tota la vida?—

Y el Pare Llorenç, fent sa mitja riayeta, li va dir sense mostrar enfado, però ben en sèch:

—¡Amàrra!

ANGEL RUIZ Y PABLO

EL REPATRIAT

En Rafel obrí'ls ulls com despertant d'un somni que durava segles. Guaytà entorn d'ell y vegé unes fileres inacabables de llits com el séu; petits, blanquíssims, ab els séus lletrerets corresponents y un número a cada un.

Davant d'ell, dreta al capsal del séu llit, vegé... oh, gran Deu!... vegé una careta alegra de dòna jove ab uns ulls immensos y hermosos fixos en ell, ansiosos, humits per una tendra llàgrima, ab una boqueta encisera, moníssima y uns llavis rojos, fins, que li somreyen plahents com un dolç enigma...

—Còm se troba?—sentí que li preguntava aquella deliciosa visió.

—Bé: però, ahont estich?... Y la mare? Ahont es la meva mare?—exclamà trayent els séus braços per damunt del cobrellit.

—Pàri compte no s'arrefredi, amiguet; — dexà sentir altre cop aquella veueta d'àngel, acaricianta y musical.—A veure aquexos braços que hi hà que abrigar, eh?—Y prenentlos ab ses mans blanquíssimes, aristocràtiques y benèfiques, la dolça enfermera abrigà de nou al séu malalt ab una cura digna sols d'una mare.

Y l'enllitat tornà a tancar els ulls respirant ab facilitat y reposant tranquil, denotant la franca millora que anava a pendre la terrible malaltía del pobre soldat.

II

Feya móltes setmanes ja, y en delicadíssim estat que feya témer per la seva vida, que arribà a bordo del «Iberia» procedent de Melilla, el soldat Rafel Aldemar, el més greu de la expedició, y allí quedà instalat en el «Grop Escolar Bergamín» de la humanitaria Màlaga, transformat en confortable hospital de sanch que la hidalguía de poble malagueny costejà, al cuydado d'uns metges zelosos, d'unes Germanes y d'unes enfermeres dignes del país en que van néxer, tot abnegació, dolçor, cor... àngels ab figura de dòna que al séu pas he descobert jo una estela de bondat qu'encanta.

Y'l soldat Rafel, ab tants y tants solícits cuydados, se posà bo. Poch a poch anava recobrant les seves perdudes forces, els colors sanitosos del terròs que abans ostentava, y en sos

ulls se dibuxaren altre cop les montanyes volgudes que va córrer de nen, y volía veure a sa mare cada dia ab més insistencia.

—Aviat, aviat anirà a vèurela, amiguet. Ja segurament ella l'espera ab ansies mal contingudes. Te pare, Rafel?

—Nó, senyoreta. Va morir.

—Y germans?

—Nó. No tinch més que a la mare.—

Una secreta compassió's va fer mestressa del heroych cor de la gentil enfermera.

III

Y Rafel, per fi, sortí del Hospital ab un dia esplèndit, de gran llum, sobrexintse la seva ànima de ditxa, d'agrahiments, de grates esperances. Ab un dolç enterniment besà les mans de cera d'aquella angèlica enfermera que sempre vegé al séu costat, que somreya plàcidament, com sempre la vegé somriure també'l pobre soldat, y no pogué casi despedirse ab paraules perque la llengua se li enganxà al paladar de commogut qu'estava... però'ls séus ulls, coberts de llàgrimes, parlaren y ho feren més complidament.

Y marxà.

Ab el séu passaport en regla, anava a empendre'l viatge ansiat cap al séu poble, ahont la seva desconsolada mare l'esperava. Y l'imatge volguda de dos sérs omplía per complet l'aymant y agrahit cor d'En Rafel Altemar.

Atresorant rialleres ilusions, anava'l jove soldat fent sa via. Cap preocupació estranya enfosquía'l séu cervell y dins de sí semblàvali escoltar com el refilar de cent aucells qu'obrissin els hermosos bequets en honor séu.

Se sentía fort y sà y animat com el dia en que va sortir del séu poble y en que sa bona mare l'acompanyà gran bocí de camí per a retrassar més la darrera abraçada ab el séu fill estimat...

Ho recordava bé tot y a son recort somreya plàcidament, aumentat a mida que s'atançava'l final del séu trajecte les ansies d'abraçar a la que li va donar el sér.

IV

Anava a arribar ja. Una tartana-corrèu que feya'l recorregut des de la propera estació del ferrocarril, el traslladà al séu poble. Es parà en l'administració. Els viatgers, un vicari qu'anava a pendre possessió del séu càrrech y En Rafel, baxaren del carruatge. Mólta gent esperava, qu'al veure al soldat esclatà en una entusiasta manifestació de simpatía. Tots els braços s'estengueren per a recollirlo en ells. Ell, somrihent ab tots, no feya més que cercar ab sa impacient mirada a algú que no aparexía. Al fi, tingué qu'exclamar:

—Però, y la mare?... Ahont es la mare?—

Un silenci desesperant es féu al punt, que gelà l'ànima d'En Rafel. Havía comprès bé y estigué a punt de perdre'l conexement: les seves cames flaquejaren, els séus ulls s'embromaren y casi rodolà per terra.

La seva mare havía mort mentres ell estava en sa major gravetat y'ls del poble l'hi van amagar.

Aleshores, fent un esforç, groch el séu bell semblant, desfigurat completament, els digué commogut y profondament apesarat.

—Perquè reyeu, mos amichs, quan en son lloch debieu haver plorat davant meu?... Ningú'm queda ja en aquest món, pobre desgraciat!... Ningú'm queda ja, a no ser la meva dolça enfermera: un àngel que'm retornà a la vida y que no ha d'abandonarme en ella. Benehit sía Deu que la posà en aquest món de miseries! Ditxosos mortals dolorosos los que viuen a son ampar! Són les benefactores de l'Humanitat! Qu'aquesta els ho agrahexi com elles merexen.—

Mentres, un doll d'amargues llàgrimes omplía'ls ulls del pobre Rafel Altemar.

J. Bosch y Barrera

Escrit en l'exprés de Málaga a Madrid
a mitjans de Janer del 22.

EDUCACIÓ DELS MINYONS

DE MOSSÈN BALDIRI REXACH

DIGNITATS Y HONORS

Les Dignitats y'ls senyals de respecte que hi són units, poden tenir alguna cosa ab que lisongear agradablement l'ambició y vanitat del home, però no li procuren per sí matexa una gloria verdadera, ni una grandesa sòlida, perque li són extrínseques, ni són sempre la prova y la recompensa del mèrit, ni ajusten rès a les bones qualitats ni del còs ni del esperit, ni remedien algun de sos defectes; sinó que, al contrari, servexen sovint per multiplicarlos y ferlos més observar, fentlos públichs, y exposantlos a una llum més clara. Aquells que judiquen bé de les coses sens dexarse cegar d'un và resplandor, han sempre mirat les Dignitats com un pes, del qual se trobaven més prest carregats qu'honrats; y quant més elles eren elevades, tant més aquest pes los ha aparegut pesant y terrible. Ell no hi hà rès més gran ni més brillant als ulls dels homens que l'Autoritat soberana y la Dignitat Real y no hi hà rès en lo mateix temps més penós y que més oprimesca. La gloria que la circuheix fa que un admiri ab rahó aquells que han tingut lo coratge de refusarla; però'ls treballs y les penes de les quals ella es inseparable, fan qu'un admiri encara més aquells que no cumplen totes les obligacions.

Aquells jovens Sidonites que refusaren lo Ceptre que se'ls havía ofert, havien comprès bé que hi havía infinitament més gloria en menysprear la Realtat qu'en acceptarla. Lo mateix havía comprès Abdolomino, el qual de pobre fou pujat sobre'l Trono. Y preguntantli Alexandro còm havía portat l'estat de pobresa y de miseria, li respongué: *Plagui als Déus que jo pugui portar la Realtat ab tal força y coratge.*

Numa Pompilio hagué menester gran violencia per acceptar la Dignitat Real; aparexentli que baix lo Títol especiós de Rey y d'Amo, lo feya efectivament servidor y esclau de tots sos vassalls. Tàcito y Probo, tan celebrats, foren tots dos elevats al Imperi contra ses voluntats, confessantse indignes y flachs per soportar un tal pes.

En la vida de Carles Quint, Rey d'Espanya y Emperador, se llegeix que després de la mort del Emperador Maximiliano, pretengueren fortament la Corona Imperial Francisco Primer y Carles Quint. Los electors, per posar fi a les contencions, resolgueren exclòurels tots dos

com a extrangers y posar la Corona Imperial sobre'l cap d'un home de sa nació y del número dels electors. Ells elegiren tots a Federico de Saxonia, anomenat lo Sabi, el qual demanà dos dies per determinarse, y al tercer dia donà les gracies ab mólta modestia als electors, representantlos qu'en la edat en que's trobava no's sentía ab bastanta força per sostenir un pes tan gran. Los electors instaren mólt qu'acceptàs la Corona, però no havent pogut vèncer la sua resistencia, li pregaren que nomenàs la persona qu'ell judicava en conciencia més propia, assegurantli tots qu'estarien a la sua elecció. Federico refusà llarch temps, però en fi, forçat de les vives instancies dels electors, se declarà per Carles Quint.

Lo que nosaltres havèm dit de l'Autoritat Soberana, es menester dirho de totes les places d'estat y de totes les Magistratures, y també (y ab mólta més rahó) de totes les Prelatures de la Iglesia. Los Prínceps més aclarits han apartat als ambiciosos y han cercat aquells que fugien los empleos. Ells han vist, no obstant les tenebres de la infidelitat, que la República no podía ser segurament confiada sinó als que tenien bastant mèrit y que no gosaven carregarse de son cuydado; y per axò'ls buscaven ab tan gran cuydado, y quan los encontraven los violentaven per ferlos acceptar lo càrrech, com nota Plinio de Troyano.

Tots aquests exemples nos mostren que no hi hà rès que sia verdaderament gran en les Dignitats, sinó'l perill que les acompanya, qu'es menester posar la gloria verdadera en saberles menysprear generosament, ò en no carregarse d'elles, sinó per la utilitat pública; que la grandesa sòlida consisteix en renunciar a la matexa grandesa; qu'un es esclau de la Dignitat des de que la desitja; y qu'es al dessobre d'ella quan la menysprea.

* * *

M'agrades ab ta tristor
y ab ta cara esgroguehida,
perque axís te puch tenir
en mos braços esmortida
y'm sembla qu'ab mos petons
te torno a donar la vida.

Al abraçarte, ets talment
una fruyta verolada,
al assoley de mos ulls
poch a poch has madurada,
y quan te'm menjo a petons
ets tota una melmelada.

ENRICH FERRÉ

PLAUTUS, NOVELA DE JOSEPH CALZADA Y CARBÓ

(Continuació)

Al arrencar el tren vaig fer veure que tornava a la lectura del meu llibre, però, per damunt d'ell, ab una mena d'esguarts que's podrien comparar ab els de la rosella del carrer de Ciutadans, estudiava la meva companya de viatge. Era una senyora d'uns trent'anys, rossa, d'un ros especial que ni era or, ni era coure, ni blat madur, ni cap de les mil tintes que'ls literats s'empesquen per a descriure una rossa, mes com jo tinch que posar una comparació, diré que'ls séus cabells eren del color de la mel.

Els ulls eren negres y enormes, potser massa grans. Era la segona rossa ab ulls negres autèntica que só trobat en ma vida, y com es una mena de varietat qu'atrau, jo no sabía tornar els ulls al llibre ni'l magí a la lectura. El cutis era blanch y la boca xica y vermella. Vestía ab elegancia y un velet, també color de mel, la feya més atrayenta. De prompte, me semblà que jo recordava aquell rostre, més que'l rostre, 'ls ulls, negres y fondos com la nit a ple camp, y quan a força de diplomacia vaig enfilar la conversa, ja no'm capigué cap dubte. Aquella senyora era la colegiala del retrat, era la germana del meu amich Octavi.

Me preguntà què llegía y li vaig allargar el llibre. Mirà'l títol y somrigué deliciosament, responentme en anglès:

—Es una fantasía sobre la veritat, però may la veritat.—

Enfilant converses, m'innovà que lo mateix que jo, anava a Londres. Tenía que fer una visita a una dama que's trobava en aquells moments en la ciutat més populosa del món. No sabía si hi restaría mólt de temps, car de la visita qu'anava a fer depenía la llargaria del séu viatge.

Se conexía que d'aquest assumpte no'n volía parlar extensament.

Jo, tinch que confessarho sincerament, tenía unes ganes verament femenines de xerrar. Desitjava preguntarli'l séu nom, a fi d'anar més segur a la meva idea, que no era altra que presentarme com un vell amich de son germà y sapiguer quelcom més de la narració continguda en aquelles quartilles, però ja qu'anavem els dos a Londres, temps tenía per a esbrinar l'assumpte.

Y fou a bordo del vaxell que'ns portava de Calais a Dover, en mig del mar, qu'aquell dia semblava una llacuna, que vaig dirli lo que sabía de son germà, de la nostra vella y sincera

amistat, del paquet que vaig rebre des d'Hamburg y de la lletra del Doctor Müller. Mentres li parlava, sos ulls anaven mostrant la varietat de les emocions que la corprenien: de primer la sorpresa, després una joya intensa, al fi una pregona tristesa. Jo li parlava ab tant d'entusiasme y ella m'escoltava tan interessada, qu'alguns passatgers que'ns rondaven en llur passeig per la coberta ens cregueren dos nuvis anant a Londres a passar la lluna de mel.

Fou aleshores quan ella'm digué que la dama a qui anava a veure era Mistres A. B. (1), tot just retornada de l'India. Afegí que'l séu germà havía fet donació de tots sos béns per al sosteniment de diverses branques de la Societat Teosòfica y qu'ella pensava fer el mateix si al arribar la seva darrera hora en aquest món se trobava sense lligams, com era'l séu present cas. Va innovarme que'l séu germà li dexà l'original de les quartilles que'm foren enviades y que sabía del cert per l'Octavi, y *per altres*, que no hi havia rès escrit en elles que no fos exacte y verídich.

Al aplegar a Londres ens separarem. Cambiarem les adresses dels Hotels hont anavem; mes, me pregà que no anés a visitarla a menys de cridarme, ja fos per lletra ò per tefèfon, y axís l'hi vaig prometre.

Ans d'entrar en el taxi qu'havía de conduhirla, se llevà'l guant de la destra per a donarme la mà, francament, amigablement La prenguí, no per a estrènyerla, per a besarla ple d'emoció, y fou perque al llevarse'l guant me mostrà inconscientment en el palmell de la mà *una taca roja rodona com una cirera grossa...*

Als vuyt dies, no sapiguent d'ella, vaig innovarme discretament en l'Hotel si la senyora encara s'hi hostatjava.

—Surt per al continent aquesta matexa nit,—me respongueren.

Comprí una toya de roses blanques y les vaig fer enviar sense ajuntarhi tarja, ja que no volía trencar la prometensa feta.

A la nit, al arribar al meu Hotel me donaren una lletra. Era d'ella y l'havía enviada per missatger especial. Sols me deya aquestes frases:

«Mercès per les belles roses del recort, qu'han sigut heralts

(1) Massa conegut es aquest nom. N'hi hà prou ab les inicials.

d'altres roses que floriràn en mon camí. Quan el meu roser ne sia plè, d'elles ne faré les meves missatgeres. Elena.»

Y aquest any, el dia 3 de Janer de 1922, vaig rebre la lletra, que copio integra (y que forma un capítol separat), posant un terme al meu llibre. Poch hi hà en ell del meu esforç personal. De les quartilles del Octavi y de la lletra de sa germana Elena n'ha exit la part més voluminosa. A mi sols se'm deurà l'haverho ajuntat tot fentne una sola trama.

LLETRES D'HELENA

¿Haurèu pensat alguna vegada en què ha devingut la vostra companya de viatge a Londres? Si jogués de falsa modestia, us diría que nó, mes, aleshores, mentiría, car jo m'he respost que sí cada vegada que'm só fet aquesta matexa pregunta. Y m'ho he pensat, no perque ma persona us haja sigut simpàtica, sinó perque entre nosaltres s'axeca l'esperit del Octavi y perque aquelles quartilles que us foren enviades hauràn desvetllat la vostra curiositat. ¿Hont me trobo ara? El paper de la lletra y'l segell del corrèu us hauràn innovat del meu present estatge, mes no es ací hont visch. Els meus ascendents coneguts exiren de Grecia y per aquells endrets, jo, oreneta qu'ha creuat tantes terres, hi he fet mon niu.

Dexèume contarvos el lapse de la meva vida des de que'ns separarem a Londres. L'amistat que us unía ab l'Octavi m'autorisa, y gayre bé diría que m'obliga a que sapiguèu el final, y més tenint la convicció íntima de que'ls nostres camins, que's creuaren un jorn, han près direccions divergentes y no's retrobaràn may més en aquest món. No es per propia volentat qu'axò succehirà, sinó perque la força imponderable de Karma'ls separa com se separen les branques que naxen en un mateix tronch.

Serà en và que'm cerquèu. Cap interès us mou, ja que — y ab vós dech parlar clarament com si fos el mateix Octavi — els nostres cors no senten rès l'un per l'altre de les passions terrenals, ni podèm ajudarnos espiritualment. Mes, si'm cercasseu tampoch me trobarieu. Els vostres esforços serien xorchs, com ho es tota força que va contra'l Destí. Axò dit, continúo. Acabava de visitar a Londres a la senyora A. B. (el nom està escrit

ab totes les lletres, mes jo dech donar solament les inicials, car es un nom universalment conegut), per a consultarli'l meu cas. Mon germà Octavi era desencarnat. Son esperit no retornaría may més a la terra. Havía assolit la perfecció, y l'espurna divina de son *Ego* s'havía infós per *in eternum* ab la llum infinita de la Divinitat creadora. Sabieu quelcom de mon germà, però no ho sabieu tot. Si algun esser humà merexía que son esperit fruís en el Més Enlla de la felicitat eterna que tota religió positiva posa per objectiu final de la vida, ja sia'l paradís dels mahometans, el cel dels catòlichs, el nirvana dels hindus ò'l repòs dels budhistes, aquest ésser era mon germà Octavi. Va nàxer feble y delicat. En l'adolescencia sofrí una malaltía, declarada incurable. May, ni en els séus primers anys, se li ohí una sola quexa. Sabiem pels doctors qu'aquelles ferides, constantment obertes y supurants, debien causarli uns dolors espaventables y vós mateix, ¿el vegereu quexarse may?

Dues vegades exposà sa propia existencia per a salvar la dels altres y no solsament refusà tota distinció sinó que s'espatrià voluntariament durant un quant temps per a fugir dels elogis que se li endreçaven.

Tenía negocis més per a distreures que per a profit, car els beneficis que sa iniciativa y concurs personal li produhien els repartía, meytat per als séus obrers y l'altra meytat en obres benèfiques sempre anònimes.

Sense defugir el món, era un asceta en ses costums, y refusà per tres vegades maridarse, malgrat esser partits excelents per tots conceptes. He sapigut fa poch que una d'aquexes senyoretes morí essent germana de la Caritat en un hospital del front francès durant la Gran Guerra.

Després de la mort del Octavi, me quedí tan sola, que vaig pensar seriosament en un isolament voluntari y seguir les petjades del meu germà, mes al arreglar papers de familia, preparantme per a la meva torre d'ivori, trobí una lletra escrita per l'Octavi, diguentme que si alguna vegada'm sentía sola y volía pendre una determinació trascendental anés a Londres a veure Mistress A. B., qui'm donaría la pauta per a mon avenir.

(Continuarà)

DELS LLIBRES NOUS

ESTIUENCA, NOVELA DE JACINTO LAPORTA

I

Tan bon punt s'hagué parat el tren, En Rosés va pendre la maleta, obrí la portella del vagó y posà'l peu a terra: travessà lleuger la xica estació, advertit de que si ronsejava's podía quedar sense lloch a la tartana, y, ja essent fòra, girà'l cap a l'una banda y a l'altra y s'encarà tot seguit ab un minyó qu'estava arrambat a la portella oberta del vehícol, ni massa ayrós ni massa ben tractat.

—¿No serieu pas el Valentí, vós, jove?

—Mentres Deu vulga.

—¿Pujo, donchs? Suposo que marxèu cap a Vallfresca.

—Tot seguit: me penso que avuy anirèm amples.

—Amunt, donchs: a entrada de fosch ja deurèm arribar a cap.

—Si Deu ho vol. Y anant gayrebé de buyt, mólt serà que no'ns hi plantèm abans d'una hora y mitja.—

En Rosés s'acomodà en un costat, dexà al seyent del séu devant la maleteta, tragué la cigarrera, convidà al tartaner, que acceptà un emboquillat tot llençant la punta apagada del caliquenyo que rosegava, y's disposà a entaular conversa, si li venía a tom, per a fer més distreta la relativament llarga travessía.

El tartaner, a punt de tancar la portella, llucà cap al séu davant, tot mormolant:

—Sempre tenen prou temps, vàlguem María Santíssima. Ja tens sòrt d'esser qui ets, ja, que prou una altra hauría hagut de pujar a cavall de les cames.—

Y alçant més la veu, dirigintse a una minyona que arribava tota sofocada, hi afegí:

—Alça! que'l teu rellotge dèu anar ab el del poble, que per a endarrerirse no li vé may de mitja hora. Hàla, púja, que avuy tenim de sopar d'hora... Aquí no estàs bé: a l'altra banda. La maleteta la posarèm al costat de vostè, senyor. Tu, aquí a la vora meu: tírat un xich endavant: no massa, Teta, que jo hi tinch de cabre. ¿Còm es que sempre fèu tart les noyes maques?

—¿Què us diré? es que ja devèm anar refiades que'ns esperaràn.—

Tot gronxantse pesadament la deslluhida tartana embo-

cava a la carretera, que com a llegítima via de les qu'estan baix la cura del Estat, era tan *foradada*, axí ho expressava'l Valentí, que l'un sotrach darrera l'altre anaven trayent al nostre viatger les ganes d'obrir la boca y'l dexaven en una situació de pacient resignat que pensa: «ja hi estèm posats, vinga'l que Deu vulga.»

En Valentí, tot encoratjant a la bestia, mig ab bones paraules mig ab bones garrotades, anava descapdellant una disertació sobre'l poch cas que fa'l govern de les exclamacions del poble, acabant ab la manifestació de que ell lo faría tranzitar, al govern, per aquell mal camí, a veure si's determinaría d'arreglarlo un dia ò altre.

Tot d'una dirigintse a En Rosés li diu:

—¿Que li fa nosa aquest paquet? ja'l tirarèm a terra: no hi fa rès que hi posi'ls peus, no es cap cosa delicada, no.

¿Sabs què es?—continuà dirigintse a la noya que seya al séu costat.—Atxes de vent.

—¿Atxes de vent?

—Per a la tabola d'aquest vespre.

—¿La tabola d'aquest vespre?

—Sembla que vingues del hort.

—No sé de què parlèu.

—Estàs mólt ensopida.

—Bado mólt jo.

—¡Ay, Teta! qualsevol diría que fas la desentesa. ¿Que no sabs qu'es avuy la gran esquellotada?

—¡Ah!

—¡Ah! si tot el poble'n va plè. Aquest vespre s'armarà un rebombori que farà tremolar la terra. El poca solta del Tinot ho agafa malament; ahir quan va sentir els esquellots, per compte de fer lo que li pertocava, surt a la finestra com si volgués desafiar a tota la fadrinalla: y encara'ls hi diu «no cal que us escarrassèu, que no us donaré ni un trago». Y'ls xicots vinga fer soroll, y que «no pararèm encara que'ns haguèm de reventar», y ell, tossut: que no vol donar rès, que si volen beure, que'l pou no es gayre lluny. Y es clar: tothom més armat que may: y avuy sí que serà la grossa.

—Més valdría que s'ho hagués près d'una altra manera y ja estaría acabat tot.

—Y es clar, dòna: però si jo sempre ho he dit qu'es més animal que aquest que arrossega la tartana.

—¿Còm ho volèu fer? Cada hu te'l séu tarannar.—

Parà un moment la conversa; ab lo poch que s'havía dit En Rosés se va fer càrrech de lo que's preparava.

Passada una estona de silenci, durant la qual el tartaner hi feya algunes capcinades, la noya mirava enfòra de la tartana mig aclucant els ulls y mossegantse'ls llavis y En Rosés ab el cap baix de tant en tant pegava a la minyona una mirada ràpida com un llampech; el Valentí's passà la mà pel front, va fer un badall y exclamà:

—M'ha entrat una passió de sòn, que no'm costaría gens de quedarme adormit.

—Es la calor,—va fer la noya.

—Fa un temps mólt carregós, pubilla; tot avuy que badallo.

—Potser ha de ploure.

—Dies hà que hi va al darrera, però no s'acaba de determinar.

—Axò es que no dèu convenir.

—A mi nó.

—¿Perque no teniu vinyes?

—Vinyes, ray. Lo qu'es que si cauen quatre gotes no hi podrèm tranzitar per aquesta carretera.

—¡Oh, si! pobres cavalls, ara mateix ja'n tenen un tip.

—Ab aquest bestiar sí que no's va enlloch: ja'n podría esser de bo'l camí.

—Deuen tenir massa anys.

—No es perque sien vells, nó; lo qu'es que'l menjar eis hi donen per la cua.

—¡Pobrets! y tant com els fan treballar.

—Tots hem de treballar bé prou: ¿còm ho fariem?

—¡Ay, sí, no me'n parlèu.

—Té, míratels aquexos,—digué'l Valentí mudant de conversa.

—¿Quí volèu dir? ¿els caminers?

—Sí, dòna: ¿veus? ara tapen els sots d'aquest tros: malaguanyada feyna; al dematí me'ls mirava que anaven escampant quatre cabacets de grava com qui tira blat de moro a les gallines: ja es un adob que Deu n'hi dó, ja, perque si no ve un xàfech a espatllarho abans, podèm comptar ab el camí arreglat per tota la setmana entrant, y encara. .—

Tornà a disertar sobre'l govern, del qui digué mil penja-

ments, y d'un plegat, mirantse fit a fit a En Rosés, li preguntà:

—¿No es pas rès del govern vostè?

—Segons com se mira, sí.

—Donchs, ja'm perdonarà; també ho podía conèxer jo que me'n anava massa de la llengua, però no'n faci cas: jo no tinch lletra ¿sab? y les hi engalto axí, a bell ull, sense pensar que un dia'm puch veure en un compromís. Ja m'entén vostè.—

Mentres el tartaner s'anava excusant, la noya tan dissimuladament com va saber se posà ben de cara a En Rosés y'l registrà de cap a peus ab la mirada. El viatger volgué tranquilisar al Valentí y li tragué un pes del damunt dihentli:

—Ha estat una broma: jo ab el govern, fòra de pagarli la contribució, no hi tinch rès que veure.

—Axí vostè, y perdoni, dèu esser, com ara, mestre d'obres ò una cosa per aqueix estil.

—Rès de mestre d'obres: jo só metge, per a servirvos... y ni may que ho haguesseu de menester, per axò.

—¡Ah, carat!—

La minyona tornà a mirarse En Rosés, ja no tant d'amagat com la primera volta.

—¿Veu, senyor, aquella creueta que hi hà dalt del serralet?

—Prou; vol dir que ja arribèm al poble ¿oy?

—Justament; allí sota es Vallfresca; no's veu fins que s'es allà mateix, perque cau mólt ensorrat.

—No tindrà gayre vista, donchs.

—Per lo que toca al poble, no gens; com qu'es tot voltat de montanyes... però si un s'enfila al Puig, ò a la Penya, a qualsevol d'aquells turons, cosa d'un quart només de pujada, se'n descobreix de terra...

—Ara que dieu del Puig: ¿què fa En Puig? ja'l devèu conèxer.

—Prou, jo't flich; aquest es l'herèu de câ'n Puig; ara es el metge del poble; però'l Puig que volía dir es aquell cim que's veu tot just...

—¡Oh! ja m'ho penso qu'es una altra cosa; no he cregut pas que'm parlesseu de pujar a coll-cristòfol del metge.—

El Valentí's va posar a riure ab tota confiança. A la noya del costat séu també li va escapar una rialleta.

—Y després,—continuà'l viatger,—tampoch s'hi estaría un

quart a enfilarse a les espatlles d'En Puig; no es tan alt com axò.

—No es pas nano, tampoch.

—No es cap gegant.—

El Valentí va tornar a riure de gust y la minyona igualment; semblava com si ja tots tres s'haguessin fet amichs.

PELS CAMINS DE SANCH Y DE DOLOR

versos de DOMÈNECH JUNCADELLA

ELEGIA DEL ABRIL

Nit del Abril que gites el temible
bramul d'un vent apocaliptical,
bonança del teu bes imperceptible
qu'ara't revolques ab un gest furial.

El crit d'una embogida tramuntana
esquexava ab un xiscle'l tenderol,
arrocegant damunt la terra blana
trossos de casa emmorenits pel sol.

Dexalles de la terra esparracada
qu'ara us mostrèu com una vela inflada
sota l'empremta qu'us enlayra als cels:

abrigallàume aquesta nit gelada,
dexant una clivella esbatanada
per a guaytar la gesta dels estels.

HOSPITALS DE SANCH...

Sales inacabables com una ona d'infinit
a hont la monja blanca, misteriosament,
passa ab tremolors d'ala dins l'ombra de la nit,
mesclada entre la varia, cosmopolita gent.

Jo vull cantar l'immensa, divina caritat
que hi hà sots la plaenta bondat dels Hospitals;
jo que, ferit, sense ànim, m'han dut des del combat
a unir tot el meu plor ab el plor dels malats!

Juliol de 1922.—Hospital Nou.—Tetuan.

FOLKLORE

ESTUDI SOBRE LA PATERA D'IGUALADA

(Continuació)

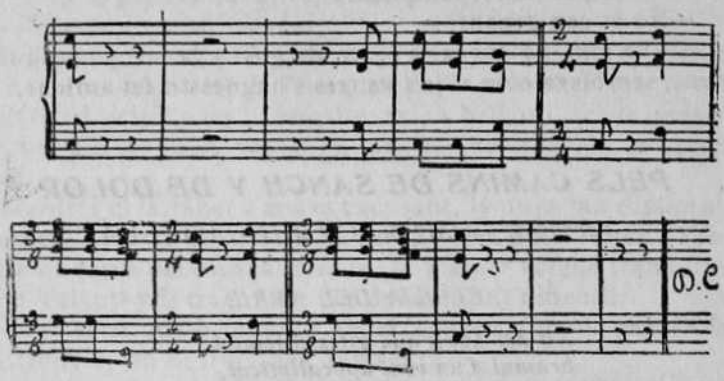

Es notable observar qu'aquest ball de moros y cristians en algun temps l'executava la gent més distingida de la localitat y'ns ho corrobora, en cert modo, qu'una de les millors cases d'Igualada se'n digui encara, de renom, *a cà'l Patera*, que segurament li prové d'haver algun dels passats de la familia tingut gran afició al popular ball igualadí. Cal també remarcar que la *Patera* fou l'únich entremès qu'obtingué una recompensa metàlica de cent escuts del rey Ferran VII, quan vingué a la vila l'any 1828 (1).

Y ve mólt a tom una nota folklòrica al parlar de la *Patera* y es que a Igualada, ab la música d'aquest ball, hi sol cantar la quitxalla una petita lletra que tal volta sia un fragment ò tornada d'alguna cançó popular perduda, ò qui sab si pot tenir alguna relació ab *La Patum*, de Berga.

Sia lo que's vulga, aquella lletra y música són de la següent manera:

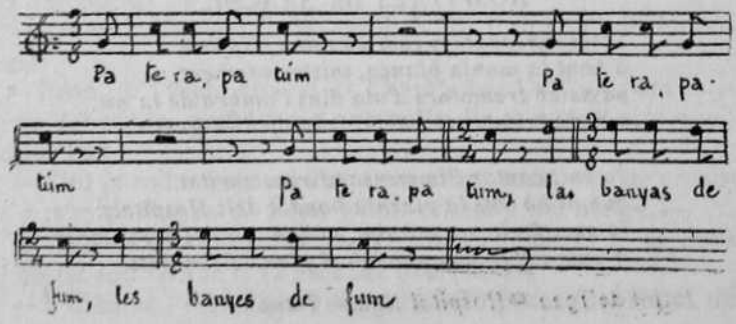

Hem arribat a la fi de lo que'ns proposavem estudiar. Unicament falta notar còm y quan té lloch l'execució del popular ball de *La Patera*.

En els nostres temps y de moltíssims anys (donchs ni'ls vells recorden lo contrari), la *Patera* s'ha vingut exhibint per la festa major que celebra anyalment la ciutat del Noya, ab motiu de la festivitat de son patró Sant Bartomeu, ò sia'l 24 d'Agost, en que també s'exhibexen els balls ò comparses típiques dels *bastoners*, els *nanos*, els *cercolets*, els *pastorets*, la *moxiganga*,'ls *diables* y'ls gegants. Tots aquests entremesos—que'n dirien antigament—ixen a la vigilia de Sant Bartomeu en la passada que's fa per la ciutat; al endemà, dia 24, acompanyen les autoritats al ofici, exint d'ofici fan les seves habilitats en la *plaça del Blat*, y a la tarda van a professó, sens perjudici de que, fòra d'aquests actes de rúbrica, voltin els carrers de la ciutat a fer gala de son prestigi y pericia.

Es trist confessar que la *Patera*, per esser més difícila d'organisar qu'altres entremesos, tant pel nombre de sos individus, com per requerirse més assaigs y haver d'apendre'ls parlaments, s'ha anat oblidant llastimosament, y de segur qu'hi ha contribuhit una mica la dexadesa ò indiferencia qu'en algunes èpoques ha regnat per les coses antigues, considerantles com a *passades de moda*. L'última vegada que s'ha representat a Igualada fou en l'any 1896 (2).

Emperò, no sempre la *Patera* ha exit per Sant Bartomeu, per més qu'axís ho hagim vist els igualadins d'ara, y per més qu'axís ho vingui a significar el pròlech ab que comença l'Embaxador cristià.

La copia arxivada en el municipi igualadí es moderníssima y treta d'un exemplar manuscrit que sembla fet en el primer terç del sigle passat.

L'antich entremès de *La Turquía* que, com s'ha vist, va precedir al modern intitolat *La Patera*, trobèm, per documents irrefutables, que precisament se celebrava per la festivitat del Corpus, junt ab els diables, els cavalls cotoners y potser algun altre entremès.

(Seguirà) GABRIEL CASTELLÀ Y RAICH

(1) Efectivament, les persones d'edat recorden que a mitjans del sigle passat eren homes de cases acomodades els qui ballaven la *Patera*. Fins hi hagué un any que'ls que representaven els personatges de Rey, Embaxador, General y Confident, anaven muntats dalt de briosos y ben guarnits cavalls.

(2) Ara, darrerament, ballaven la *Patera* xicots de 14 ò 17 anys, ab tres ò quatre homes veterans que feyen els papers més importants de l'obra.

NOTES D'ARXIU

NOTICIES HISTORIQUES DE BELLPUIG

Ceremonial del obsequi que'l Còs de la Venerable Unió de la vila de Bellpuig dèu tributar a sos Excms. Patrons, los Senyors Duchs de Sessa, sempre que vinguin a esta sa iglesia y l'honrin ab sa presencia.

L'altar major deurà adornarse de festa.

Al presbiteri, a la part del Evangeli,'s posarà a terra un estrado y sobre ell una cadira de braços y als peus un coxí tot de vellut, ò al menys de domàs carmesí. Tan prompte's vegi'l cotxe de S. E. tocaràn a festa totes les campanes. Lo Còs de la Venerable Unió s'ajuntarà a l'iglesia; lo capellà major se revestirà de capa pluvial blanca, assistit de diaca y sotsdiaca ab dalmàtiques blanques, portant los tres lo gremial del mateix color. Los dos capellans de la Venerable Unió més antichs vestiràn sobrepellissos y capes pluvials blanques y pendràn los bordons, y'ls demés capellans y individuos de la Venerable Unió vestiràn sos hàbits de chor; y un dels quatre escolans portarà (ab sobrepellis) la Creu Major de plata, acompanyat de dos acòlits ab candeleros.

Axí disposat tot ans d'entrar S. E. en aquesta vila sortirà la Venerable Unió processonalment de l'iglesia *cruce erecta* (sense cantar) fins l'última grada immediata al pis del carrer; y al baxar S. E. del cotxe'l Capellà Major donarà a S. E. la dreta dintre'l gremial, quedant a la dreta de S. E. lo diaca y a l'esquerra del Capellà Major lo subdiaca. Y posat S. E. en aquest lloch preeminent, immediatament los dos capellans cabiscols entonaràn eb solemnitat, agenollats (y també'l clero, a excepció del gremial), l'Himne *Veni Creator Spiritus*, que continuaràn cantant tot pujant l'escala, però ab pausa, a efecte de que pugui acabar al arribar al Altar Major de l'iglesia (emperò's prevé que al entrar S. E. en ella, encara que's canti'l susdit Himne, dèu l'organista tocar una estona l'orga fins arribar S. E. a les grades que pugen al presbiteri) y havent arribat S. E. ab lo Gremial a la tarima del Altar Major, allí s'agenollaràn, com també'l clero, posat en dues files; y agenollats també'ls cabiscols darrera'l Gremial entonarà junt ab ells lo Capellà Major, l'Himne Eucarístich *Te Deum Laudamus*, que continuarà cantant la Capella de Música; y interí que duri'l càntich, quedarà'l Gremial dret davant del altar, y cas que S. E. vulgui sentarse a la cadira previnguda, llavors lo Gremial ab los cabiscols se posaràn en ala en el presbiteri, a la part de l'Epístola, enfront de S. E., però al cantarse per la música'l verset *Te ergo quesumus*, lo Gremial y cabiscols se posaràn agenollats a la tarima del Altar Major y altra vegada en ala fins l'últim verset del himne. Aniràn llavors al Al-

tar Major y acabat l'himne y cantats per los escolanets los versos: *Salvum fac Servum tuum Domine*, etc., y *Justum deduxisti Dominus per vias rectas*, etc., y havent respost als matexos la música, lo Capellà Major cantarà les dues colectes: una *pro gratiarum actione* y altra de Sant Nicolau, titular d'aquesta iglesia, y acabades, lo Gremial y cabiscols, feta genuflexió al Altar, se'n tornaràn en filera a la part de l'Epístola y faràn cortesía a S. E. y aniràn a la sacristía a treures los ornaments y vestint hàbits de chor acompanyaràn (més sens creu) a S. E.; si tornés a pendre'l cotxe, fins al mateix, y si a peu pujàs a son palau ò a altra habitació, l'acompanyaràn fins allí ab hàbits de chor.

Mes: si aytal recepció tingués lloch al dematí se disposarà que (després de practicat lo referit) se canti una Missa solemne del reso de Sant Nicolau, titular d'aquesta iglesia; dirà la Missa (cantada per la música) lo capellà major, y en falta ò ausencia d'aquest, lo capellà més antich. Lo clero de la Unió (durant la missa) estarà en lo chor, los dos capellans més antichs portaràn capa pluvial, los quals al baxar a donar la entonació del *Gloria in excelsis Deo*, al arribar al altar major y al tornarsen al chor, després d'haver fet genuflexió al altar, posats en ala a la part de l'Epistola faràn cortesía a S. E. Axí mateix lo preste y assistents al sortir a dir la missa, y feta genuflexió al altar, junt ab los acolits, posats en fila a la part de l'Epistola saludaràn a S. E. Lo subdiaca després de tenir en ses mans lo missal per anar a cantar l'Epístola, feta genuflexió al altar saludarà a S. E. y seguidament anirà a cumplir son ministeri, y al tornar, feta genuflexió, saludarà novament a S. E. y rebrà del preste la Completa. Lo diaca pres l'incens, lo missal y la benedicció del preste, anirà a cantar l'Evangeli, sens saludar a S. E., ni tampoch al tornar de cantarlo.

Al començar lo prefaci, lo capellà més antich dels que quedaren en lo chor, baxarà d'ell, y ab hàbits corals darà a S. E. un ciri de lliura ò de mitja lliura, encès y's posarà a la esquerra de sa cadira, estant a punt per a rèbrela de mans de S. E. tan prompte lo preste hagi sumit, y'l diaca immediatament d'haver rebut la pau del preste (y haventla donada al subdiaca) anirà a donarla a S. E. fenti abans inclinació y'l subdiaca anirà a donarla al chor. Y acabada la missa, lo preste y assistents (feta genuflexió al altar major) posats en ala a la part de l'Epístola faràn cortesía a S. E. y revestits després ab hàbits corals, tots los capellans de la Venerable Unió acompanyaràn a S. E. com diguerem abans.

Per la copia y traducció del castellà,

(De la meva colecció) FAUST DE DALMASES Y DE MASSOT

Llibres

En Jacinto Laporta acaba de darnos dos volums més, de bona lectura com tots los séus: avuy parlarèm del primer en ordre de publicació. Es una novela? propiament parlant, potser nó; però, per ses dimensions, per sa disposició, potser sí. L'autor no califica aquesta llarga narració, y com que'l nom no fa la cosa, nosaltres en dirèm novela.

Se tracta d'un llibre plè d'observació, plè de color local y escrit en un llenguatge viu y pintoresch, buyt de rebuscaments y falses primorositats. Els personatges semblen sérs coneguts del lector y les descripcions ens evoquen contínuament escenes y paysatges qu'hem vist anteriorment. No té un gran interès *novelesch*, però'l sentit de realitat es tan just, qu'un llegeix planes y planes sense cansarsen.

Per axò, no dubtèm en recomanarlo als lectors discrets, de paladar fi y no estragat, que saben delectarse en les lectures tranquiles que ni'ns abaten ni ens treuen el sòn. Els llibres d'En Laporta sempre tenen aquesta gran qualitat.

Lo primer capítol, que copièm en altre lloch d'aquest número, es una bona mostra de «Estiuenca» qu'es el títol de la novela que'ns ocupa.

Un altre volumet tenim damunt la taula, del que'n copièm uns fragments triats a ull per donar idea de l'obra de son autor En Domingo Juncadella. Se titula «Pels camins de sanch y de dolor» y sembla escrit durant la campanya del Marroch.

No li farèm cap càrrech a En Juncadella perque'ls falti a sos versos aquella volada que, en un sentit ò altre, un pensa trobar en un llibre de guerra com el séu; no li farèm cap càrrech per trobarhi a faltar tot l'esclat de la revolta d'un cor dut a la guerra per força. Lo que sí li titllarèm es el preocuparse en rebuscar la parauleta ò en esguerrar expressament un vers per seguir una moda de mal gust, ab lo qual enfosqueix la sinceritat y la expontaneitat qu'haurien de ser la primera qualitat d'aquest recull.

En Juncadella se'ns hi mostra inferior a sí mateix, y esperèm que prengui la revenja.

JUST CLARÓS

En Cèsar August Torras

Acabèm de perdre aquest bon amich, aquest gran excursionista, aquest desinteressat patriota, que durant mig sigle ha sigut una força impulsiva en la renaxença de la nostra terra.

No fóra ab quatre ratlles d'elogi pòstum com pagariem el deute que li devèm. En el número vinent li rendirèm, si Deu vol, el tribut que's mereix. Avuy no fem sinó consignar sa pèrdua irreparable, testimoniant el nostre dol a la seva familia, dol que compartim ab tots els amichs d'En Torras que eren tots els que'l conexien.

Imp. La Renaxensa. Barcelona.